

**Postanowienie z dnia 27 sierpnia 1996 r.
I PKN 6/96**

Radca prawny może być pełnomocnikiem pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy jeżeli działa jako przedstawiciel związku zawodowego (art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) i jeżeli jest radcą prawnym związku zawodowego to może w imieniu pracownika wnieść także kasację (art. 465 § 1 zdanie drugie).

Przewodniczący SSN: Józef Iwulski (sprawozdawca), Sędziowie SN: Teresa Flemming-Kulesza, Walerian Sanetra,

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 27 sierpnia 1996 r. sprawy z powództwa Zdzisława G. przeciwko Zakładom Rowerowym "R." S.A. w W. o uznanie wypowiedzenia umowy o pracę za bezskuteczne, na skutek kasacji złożonej przez powoda od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 12 lipca 1996 r. [...]

p o s t a n o w i ł

odrzucić kasację

U z a s a d n i e n i e

Wyrokiem z dnia 28 marca 1996 r., [...], Sąd Rejonowy-Sąd Pracy w Wałczu przywrócił powoda Zdzisława G. do pracy w Zakładach Rowerowych "R." S.A. w W.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu, rozpoznając rewizję strony pozwanej od tego wyroku, zmienił go i wyrokiem z dnia 12 lipca 1996 r. oddalił powództwo.

Kasację od tego wyroku złożył imieniem powoda radca prawny Bogdan K., który zarzucił naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie przepisu art. 45 k.p., polegające na przyjęciu, że absencja chorobowa powoda wpłynęła negatywnie na tok pracy u pozwanego pracodawcy. Skarżący w szczególności wywiódł, że jest nieprawdą, aby u pozwanego pracodawcy wystąpiły jakiegokolwiek okoliczności negatywnie wpływające na tok pracy, wynikające z absencji powoda. Powołując się na przepisy art. 393¹⁵ i art. 393¹³ k.p.c. skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego i oddalenie rewizji pozwanego od wyroku Sądu Rejonowego, względnie o uchylenie obu wyroków i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 1 marca 1996 r. o zmianie Kodeksu postępowania cywilnego, rozporządzeń Prezydenta Rzeczypospolitej - Prawo upadłościowe i Prawo o postępowaniu układowym, Kodeksu postępowania administracyjnego, ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.

U. Nr 43, poz. 189) sprawy wszczęte przed dniem wejścia w życie tej ustawy toczą się od tego dnia według jej przepisów. Od orzeczenia sądu drugiej instancji oddalającego po dniu wejścia w życie tej ustawy (tj. po dniu 1 lipca 1996 r.) rewizję lub orzekającego co do istoty sprawy przysługuje kasacja, z wyłączeniem spraw, w których według tej ustawy kasacja nie przysługuje (art. 11 ust. 3). Ponieważ wyrok Sądu drugiej instancji zapadł w dniu 12 lipca 1996 r., to co do zasady możliwe było złożenie kasacji i należało zbadać, czy jest ona dopuszczalna.

Zgodnie z przepisem art. 393² § 1 k.p.c. kasacja powinna być wniesiona przez pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym. Przepis ten dotyczy tzw. zdolności postulacyjnej jako cechy przysługującej stronie postępowania, rozumianej jako zdolność do samodzielnego działania w postępowaniu, tj. do podejmowania czynności procesowych bez potrzeby ustanowienia pełnomocnika. Wprowadza on tzw. przymus adwokacko-radcowski i oznacza, że wniesienie kasacji osobiście przez stronę (nie wymienioną w art. 393² § 2 k.p.c.) jest niedopuszczalne. To samo dotyczy także wniesienia kasacji przez pełnomocnika nie będącego adwokatem lub radcą prawnym uprawnionym do wniesienia kasacji na podstawie art. 393² § 1 k.p.c.

Zgodnie z przepisem art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c., dotyczącym spraw z zakresu prawa pracy, a ściślej mówiąc powództw pracownika w tych sprawach, kasację może wnieść jedynie adwokat, a także radca prawny związku zawodowego. Z przepisu tego wynika więc, że w tych sprawach kasacji nie może wnieść skutecznie radca prawny nie będący radcą prawnym związku zawodowego. Gdyby uznać, że każdy radca prawny na podstawie art. 393² § 1 k.p.c. może wnieść kasację w imieniu osoby fizycznej, bez względu na rodzaj sprawy, to należałoby uznać dość paradoksalnie, że przepis art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c. oznacza ograniczenie pracownika w możliwościach wniesienia kasacji. Byłoby to sprzeczne z funkcją przepisów regulujących postępowanie odrębne w sprawach z zakresu prawa pracy. W postępowaniu tym pracownik ma większe możliwości działania, a postępowanie jest bardziej odformalizowane w stosunku do postępowania zwykłego. Dlatego nie można poprzestać na prostej wykładni językowej omawianego przepisu art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c., zwłaszcza, że w sposób wyraźny przepis ten nie jest normą samodzielną.

Przede wszystkim należy go interpretować w powiązaniu ze zdaniem pierwszym § 1 art. 465 k.p.c., a także z przepisami art. 393² § 1 i 87 k.p.c. Z treści art. 465 § 1 zdanie pierwsze wynika, że pełnomocnikiem pracownika może być również przedstawiciel związku zawodowego lub inspektor pracy albo pracownik zakładu pracy, w którym mocodawca jest lub był zatrudniony. W powiązaniu z art. 393² § 1 k.p.c. oznacza to, że kasacji imieniem pracownika nie może wnieść adwokat czy radca prawny związku zawodowego nie będący pełnomocnikiem pracownika. Aby więc kasację imieniem pracownika mógł wnieść radca prawny związku zawodowego, to w pierwszej kolejności musi on być ustanowiony pełnomocnikiem pracownika jako przedstawiciel związku zawodowego (art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Nie rozwiązuje to jednakże wskazanego wyżej paradoksu, którego rozwikłanie jest możliwe dopiero w kontekście przepisu art. 87 § 1 k.p.c. Wynika to ze stwierdzenia, iż norma art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. również nie jest normą samodzielną i należy ją odczytać w kontekście ogólnych zasad ustanawiania pełnomocników procesowych wynikających z przepisów art. 87 k.p.c. Świadczy o tym jednoznacznie użyte w art. 465 § 1 zdaniu pierwszym słowo "również". A więc pełnomocnikiem pracownika mogą być zarówno

osoby wymienione w art. 87 k.p.c. jak "również" wymienione w art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.

Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego objęła przepis art. 87 i według jego nowego brzmienia pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny, a ponadto współuczestnik sporu, jak również rodzice, małżonek, rodzeństwo lub zstępni strony oraz osoby pozostające ze stroną w stosunku przysposobienia (§ 1). Nadto pełnomocnikiem osoby prawnej lub podmiotu gospodarczego, w tym nie posiadającego osobowości prawnej, może być również pracownik tej jednostki albo jej organu nadrzędnego, a Rada Ministrów może ustalić odrębne zasady ustanawiania pełnomocników przez państwowe osoby prawne lub państwowe jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej. Osoba prawna prowadząca, na podstawie odrębnych przepisów, obsługę prawną podmiotu gospodarczego może udzielić pełnomocnictwa procesowego w jego imieniu adwokatowi lub radcy prawnemu, jeżeli została do tego upoważniona przez ten podmiot (art. 87 § 2 k.p.c.). Konieczność zmiany omawianego przepisu była oczywista. Z dotychczasowego jego brzmienia można było bowiem wyprowadzać wniosek, że radca prawny mógł być tylko pełnomocnikiem "jednostki gospodarki społecznej" i tylko wówczas, gdy był jej pracownikiem. Brzmienie tego przepisu było niedostosowane do przepisu art. 24 ustawy z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 41, poz. 324 ze zm.) i stało się przedmiotem licznych wypowiedzi orzecznictwa. Wyjaśniono w nich, że radca prawny może być także pełnomocnikiem innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą (w tym także osób fizycznych prowadzących taką działalność), także wówczas, gdy nie jest ich pracownikiem i gdy wykonuje zawód w ramach spółki lub spółdzielni z jego udziałem (por. np. uchwałę z dnia 10 maja 1994 r., I PZP 21/94, OSNAPiUS 1994 nr 4 poz. 68, Palestra 1995 nr 1-2 str. 219 z glosą Z. Krzemińskiego, Monitor Prawniczy 1995 nr 7 str. 208 z glosą J. Naworskiego; postanowienie z dnia 5 lutego 1992 r., III CRN 350/91, Radca Prawny 1993 nr 2 str. 53 czy wyrok z dnia 20 maja 1994 r., I PRN 25/94, OSNAPiUS 1994 nr 7 poz. 111).

Jednakże zmiana art. 87 § 1 k.p.c. została dokonana w sposób sugerujący, że obecnie radca prawny uzyskał możliwość uczestniczenia w procesie cywilnym jako pełnomocnik bez żadnych ograniczeń co do rodzaju sprawy i zastępowanego podmiotu. W szczególności brzmienie to sugeruje, że radca prawny może być pełnomocnikiem osób fizycznych. Wniosek taki nie może być jednak przyjęty. Wynika to ze stwierdzenia, że przepis art. 87 § 1 k.p.c. ustanawia tylko ogólną zasadę dotyczącą możliwości ustanowienia pełnomocnika. Nie reguluje on natomiast kwestii, kto w rzeczywistości jest adwokatem czy radcą prawnym i wykonuje taki zawód. W tym zakresie należy sięgnąć do ustaw ustrojowych dotyczących wykonywania zawodu adwokata i radcy prawnego, czyli do ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. Nr 16, poz. 124 ze zm.) i ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. Nr 19, poz. 145 ze zm.). Zgodnie z art. 4 Prawa o adwokaturze adwokat wykonuje zawód w zespole adwokackim, a także może go wykonywać w obsłudze prawnej na zasadach określonych w odrębnych przepisach (np. w ustawie o działalności gospodarczej) oraz za zgodą Ministra Sprawiedliwości indywidualnie lub wspólnie z innym adwokatem. Adwokat nie może więc wykonywać zawodu w innych formach, a więc dla możliwości ustanowienia go pełnomocnikiem procesowym nie jest wystarczający sam wpis na listę adwokatów. Pogląd taki wyraził Sąd Najwyższy w nie publikowanym dotychczas

postanowieniu z dnia 15 marca 1996 r., I CRN 34/ 96, i należy go w pełni podzielić.

Takie same zasady należy odnieść do radców prawnych. Zgodnie z ustawą o radcach prawnych wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na obsłudze prawnej państwowych i spółdzielczych jednostek organizacyjnych, a korzystać z niej mogą także organizacje społeczne oraz spółki z udziałem kapitału państwowego, spółdzielczego lub organizacji społecznych (art. 4 ust. 1 i 2). Wykonywanie zawodu radcy prawnego (obsługa prawna) dotyczy więc zawsze tych jednostek organizacyjnych (art. 4 ust. 3) i ma na celu ochronę ich interesów prawnych (art. 2), w szczególności przez występowanie w charakterze pełnomocnika jednostki organizacyjnej w postępowaniu sądowym (art. 7 ust. 1 pkt 6). Zasadą jest wykonywanie zawodu radcy prawnego w ramach stosunku pracy. Wymienione wyżej jednostki organizacyjne mogą wyjątkowo doraźnie korzystać na podstawie umowy zlecenia z obsługi prawnej radcy prawnego w nich nie zatrudnionego (art. 20 ust. 1). Nadto radca prawny świadczący na podstawie art. 24 ustawy o działalności gospodarczej, indywidualnie albo w ramach spółki lub spółdzielni z jego udziałem, pomoc prawną na rzecz podmiotu gospodarczego w zakresie jego działalności gospodarczej może być pełnomocnikiem procesowym tego podmiotu (także osoby fizycznej) nie będąc jego pracownikiem. Ta ostatnia możliwość wynika ze stwierdzenia, że art. 24 ustawy o działalności gospodarczej rozszerzył pojęcie "obsługi prawnej", a więc pośrednio znowelizował ustawę o radcach prawnych.

Takiej nawet pośredniej nowelizacji ustawy o radcach prawnych nie można dopatrzeć się w nowym przepisie art. 87 § 1 k.p.c. Przepis ten bowiem reguluje jedynie kwestię kto może być pełnomocnikiem w postępowaniu cywilnym, nie wkracza natomiast w określenie pojęcia "wykonywania zawodu radcy prawnego". Nieuprawnione jest więc rozumowanie, że przepis art. 87 § 1 k.p.c. jako późniejszy i szczególny zmienił zasady wykonywania zawodu radcy prawnego. Wręcz przeciwnie dla oceny kto jest radcą prawnym (wykonuje zawód radcy prawnego) w rozumieniu art. 87 § 1 k.p.c. należy sięgnąć do przepisów ustrojowych ustawy o radcach prawnych.

Prowadzi to do wniosku, że radca prawny może być pełnomocnikiem procesowym, ale tylko w wyżej podanym pojęciu świadczenia obsługi prawnej. Wyłączone jest więc zastępowanie w procesie cywilnym osób fizycznych, poza zakresem art. 24 ustawy o działalności gospodarczej (osób prowadzących działalność gospodarczą w sprawach jej dotyczących). Jeżeli więc radca prawny nie może być (w powyższym znaczeniu) pełnomocnikiem osoby fizycznej na podstawie art. 87 § 1 k.p.c., to nie może też skutecznie wnieść w jej imieniu kasacji na podstawie art. 393² § 1 k.p.c. Natomiast radca prawny może być pełnomocnikiem pracownika w sprawach z zakresu prawa pracy jeżeli działa jako przedstawiciel związku zawodowego (art. 465 § 1 zdanie pierwsze k.p.c.) i jeżeli jest radcą prawnym związku zawodowego to może w imieniu pracownika wnieść także kasację (art. 465 § 1 zdanie drugie). W ten sposób rozumienie przepisu art. 465 § 1 zdanie drugie k.p.c. nabiera funkcjonalnie prawidłowego znaczenia, gdyż stanowi on poszerzenie możliwości wnoszenia kasacji przez pracownika w stosunku do ogólnych zasad postępowania.

Biorąc to pod rozwagę, należało uznać, że kasacja wniesiona w imieniu powoda przez radcę prawnego nie będącego radcą prawnym związku zawodowego, nie została wniesiona przez osobę uprawnioną. Jest więc niedopuszczalna i powinna ulec odrzuceniu przez sąd drugiej instancji, który jednak tego nie uczynił (art. 393⁵ k.p.c.). Wobec powyższego na podstawie art. 393⁸ § 1 k.p.c. należało orzec jak w sentencji.

=====